

En analys av slumturism och hållbarhet

Maria Perus



Skribent eller skribenter. Maria Perus	
Utbildningsprogram Restonom	
Rapportens namn En analys av slumturism och hållbarhet	Antal sidor och bilagor 56
<p>Ämnet för detta lärdomsprov är slumturism och hållbarhet. Materialet för undersökningen samlades från internetsidan Tripadvisor, där resenärer från hela världen samlas för att recensera olika turism- aktiviteter.</p> <p>Genom denna undersökning ville vi främst få fram indikatorer på hållbar turismutveckling inom slumturismen. Genom att granska indikatorer för ekologisk, ekonomisk, social samt kulturell hållbarhet ville vi få en bild av graden av hållbarhet inom slumturism.</p> <p>Undersökningen i detta lärdomsprov förverkligades med den kvalitativa undersökningsmetoden och närmare bestämt med den kvalitativa innehållsanalysen. Under sommaren 2015 analyserades hundratals recensioner på Tripadvisor. Undersökningen kom att omfatta endast slumturismen i Rio de Janeiro, Brasilien. Recensioner från sammanlagt tio företag analyserades.</p> <p>Resultaten kom att visa att det går att hitta indikatorer för positiv hållbar utveckling inom slumturismen i Rio de Janeiro. Människor var till mestadels positiva om sina upplevelser på dessa turer.</p>	
Nyckelord slumturism, hållbarhet, etik	

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
2	Allmänt om fenomenet slumturism	3
2.1	Slumturismens bakgrund	3
2.2	Slumturismen idag	3
2.2.1	Problematiken kring slumturism	5
3	Hållbar turism	8
3.1	Ekologisk hållbarhet	8
3.2	Social hållbarhet	9
3.3	Kulturell hållbarhet	10
3.4	Ekonomisk hållbarhet	11
3.5	Hållbar slumturism	12
4	Metoder	14
4.1	Kvalitativa metoder	14
4.2	Kvalitativ innehållsanalys	14
4.3	Planering av undersökning	16
4.4	Genomförande av undersökning	17
4.5	Reliabilitet och validitet	19
5	Prestation av organisationerna som studerats	20
5.1	Favela Tour	20
5.2	Favela Adventures	21
5.3	Exotic Tours	21
5.4	Brazil Expedition	22
5.5	Favela Walking Tour	23
5.6	Favela Santa Marta Tour	23
5.7	Rocinha Favela Tour	24
5.8	Bravietour	24
5.9	CaRioca Free Culture	25
5.10	Isabell Erdmann - Favela Cantagalo Tour	26
6	Resultat	27
6.1	Allmän utvärdering av företagen	27
6.2	Favela Tours	28
6.3	Favela Adventures	30
6.4	Exotic Tours	34
6.5	Brazil Expedition	35
6.6	Favela Walking Tour	37
6.7	Favela Santa Marta Tours	39
6.8	Rocinha Favela Tour	41

6.9 Bravietour	42
6.10 CaRioca Free Culture	43
6.11 Isabell Erdmann - Favela Cantagalo Tour	45
7 Diskussion.....	46
Referenser.....	49

1 Introduktion

Under en tidsram av två sekel har slumturismen utvecklats på många håll runtom i världen. När man först kastar ett öga på fenomenet, så kan denna utveckling komma som en överraskning och ibland kännas rentav motsägelsefull. Slumturism går emot allt som vi lärt oss om traditionell turism och dess motiv. Tanken på en slum får människor att tänka på smuts, misär och fattigdom och man kanske frågar sig varför någon skulle vilja besöka en sådan plats. Faktum är att alltfler människor gör det och man kan med säkerhet säga att denna säregna typ av turism är här för att stanna. Precis som med vilken turism-destination som helst behövs riktlinjer för positiv hållbar turismutveckling och slumturismen är heller inget undantag, om än kanske unik sådan.

Slumturismen är föga undersökt ur denna synvinkel och litteratur finns knappt. Googlar man "hållbar slumturism" så kan man förvänta sig att få vaga resultat. I detta lärdomsprov begav vi oss ut för att undersöka hållbarheten i denna typ av turism med hjälp av de fyra stöttepelarna för hållbarhet: social, kulturell, ekonomisk samt ekologisk hållbarhet. Det var litet av en utmaning att göra detta, just för att det inte finns någon litteratur om saken och därför blev vi tvungna att studera färdiga koncept om hållbar turism och sedan tillämpa dem till slumturismen. Informationen är alltså inte absolut och byggdes upp med hjälp av egna uppfattningar och kunskaper.

I det andra kapitlet ger en allmän introduktion av fenomenet slumturism och vi får veta geografiska entiteter, om historik och nuläge samt litet om vad som anses vara problematiskt med slumturismen. Detta berör alltså etiken av den vilket oftast är det ämne som rör sig mest omkring i media.

I det tredje kapitlet beskrivs vad som menas med hållbar turism. Vi går mera in på de fyra stöttepelarna som fungerar som indikatorer: social, kulturell, ekonomisk samt ekologisk hållbarhet. Detta är ur en allmän bild och berör ingen särskild destination eller turismaktivitet. I följande kapitel försöker vi dock att binda ihop slumturismen med dessa principer och försöker att granska hur man kan hitta indikatorer på hållbarhet inom slumturismen.

Det femte kapitlet beskriver tio olika företag i Rio de Janeiro som utövar slumturism. Dessa företag förser alltså turisterna med rundturer av favelorna och vi granskar deras priser och vart dessa pengar går, sätt att utföra rundturerna samt går litet in på deras sätt att marknadsföra slummen som turistdestination. Fastän det andra kapitlet beskrev olika

slags slumturism runtom i världen, reducerades själva undersökningen till att endast beröra dessa tio företag i Rio de Janeiro. Detta för att favelorna länge varit populära objekt för turism och för att det finns mycket information att ta till hand om just favela-turism.

I det sjätte kapitlet analyserar vi Tripadvisor- recensioner för att få en bild av företagens hållbarhet. Dessa tio företag söktes upp på Tripadvisor och kommentarer som skrivits av människor som varit på dessa rundturer analyserades. Kommentarererna plockades ut med kriterierna att de skulle indikera positiv eller negativ hållbar utveckling. I det sjunde kapitlet beskrivs undersökningsmetoden och vi går närmare in på varför innehållsanalysen valdes som metod för att undersöka kring hållbarhet och varför just Tripadvisor var det lämpligaste verktyget.

Sist gör vi en konklusion av vad som hittats och försöker att sammandra informationen till en enhetlig uppfattning.

2 Allmänt om fenomenet slumturism

Fastän slumturism är ett relativt nytt begrepp så har ändå denna typ av turism existerat under en längre tid. Skillnaden mellan gårdagens och nulägets slumturism är den geografiska entiteten som har blivit mera global och utspridd. Även människors motiv för att utöva slumturism har förändrats något. I detta kapitel går vi mera in på gårdagens och nulägets slumturism och granskar även problematiken med denna typ av turism.

2.1 Slumturismens bakgrund

När slumområdena föddes, föddes också människors nyfikenhet gentemot dem. Människors vilja att utforska slumområdena verkar ha existerat lika länge som själva slumområdena har existerat.

Själva ordet "slum" härstammar från 1700-talets England och var en sorts slangterm som myntades av människorna som bodde i Londons slumområden. Ungefär hundra år senare blev termen "slum" så vanlig att den fann sin väg in i standardiserad engelska. (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 2.)

Enligt Steinbrink (2012 i verket Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012) blev ordet "slummande" till vid ungefär samma period. Termen blev till för att beskriva en populär aktivitet där Londons överklass besökte stadens slumområden i välgörenhets syfte. Dock tog det inte längre än ett sekel före slummandet miste sin välgörenhetsaspekt och blev mera av en fritidssysselsättning för överklassen. (Koven 2004 i verket Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 2.)

Vid tidigt 1900-tal började slummandet uppstå även i Förenta Staterna. Rika turister från London importerade slummandet till New York för att de ville jämföra New Yorks slumområden med sina egna. (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 2.) Guideböckerna inkluderade sightseeing-rutter genom olika fattiga områden (Keeler 1902, Ingersoll 1906 i verket Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 2.) och researrangörer i Manhattan, Chicago och San Francisco började specialisera sig på guide turer genom slumområdena. (Cocks 2001 i verket Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 2.)

2.2 Slumturismen idag

För att förstå dagens slumturism kan man med orsak reflektera över hur det hela började. Slumturismen har utvecklats från "runt-hörnet"-turism till en alltmera globaliserad "andra-

sidan-jordklotet"- turism. Ett bra exempel på detta är alla turister från den norra hemisfären av jordklotet som besöker slumområden i den södra hemisfären, i Asien, Afrika samt Sydamerika. När och varför blev slumområdena så intressanta turistmål?

Slumturismen och dess existens idag kan inte endast förklaras med hjälp av människors altruistiska motiv fastän det kanske var så det hela började i 1700-talets London. De rika överklassmänniskorna som först utövade slummandet var även fascinerade av slumområdena på ett mera djupt och psykosocialt plan. De ville se den "mörka" och "okända" delen av sin stad där "dom där andra" bodde. Denna fascination av "dom där andra" har sedan dess blivit alltmera globaliserad. Den största skillnaden mellan gårdagens slumturism och nuläget är den geografiska entiteten. Istället för att besöka slumområdena på andra sidan av stan, åker människor nu till andra sidan av jordklotet för att utöva slumturism. (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 2-3.)

Det finns flertalet slumområden i världen men endast i några få av dessa har en organiserad form av slumturism utvecklats. Nedan några exempel på sådana slumområden.

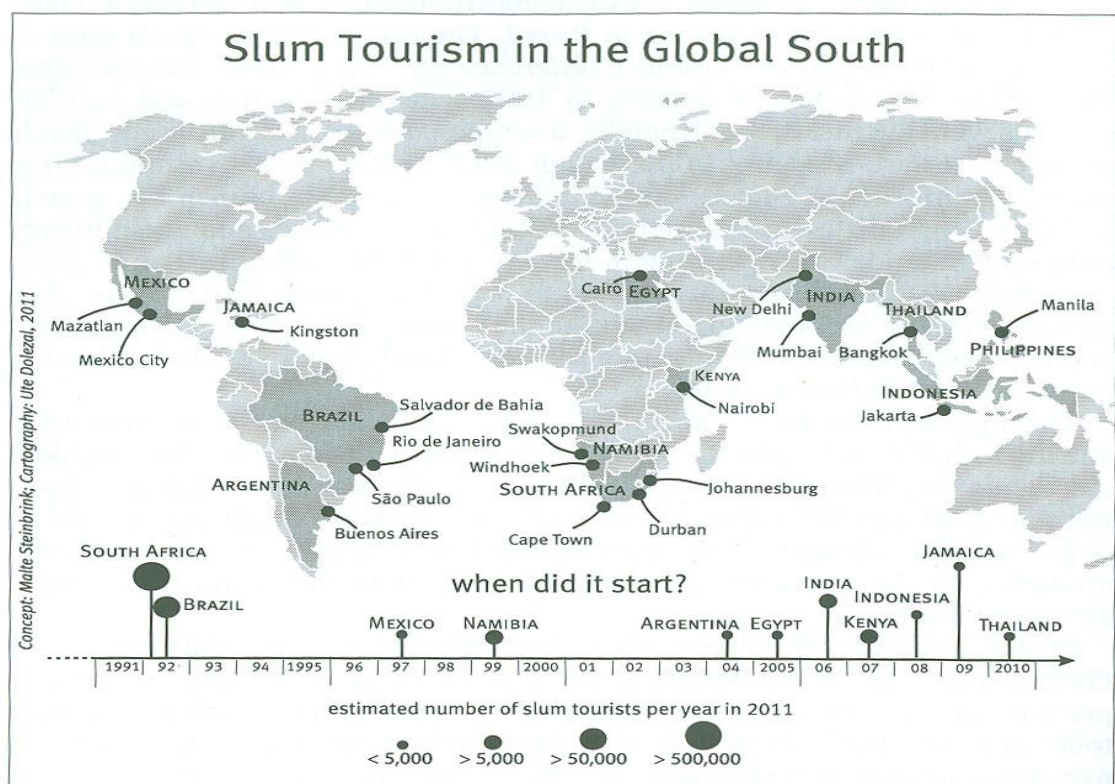
Slumturismen i den form som den förekommer idag, fick sannolikt sin början i Sydafrika under apartheid tiden. Guidade turer av "icke-vita"- områden anordnades av både officiella samt mera inofficiella instanser. Slumturismen var huvudsakligen koncentrerad i Kapstaden men förekom även i Johannesburg och Durban. Endast i Kapstaden, beräknas finnas 40-50 verksamma researrangörer för slumturism i dagsläget. (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 4.)

Ungefär vid samma tidsperiod började slumturismen utvecklas även i Brasilien. "Favelaturismen" har stark sammanknytning med Förenta Nationernas UNCED- möte (United Nations Conference on Environment and Development) i Rio de Janeiro, 1992. Journalister och politiska aktivister agerade som pionjärer med möjligheten att göra en rundtur av Rocinha, även känd som den största favelan i staden. Idag beräknas finnas 8 kommersiella favela- researrangörer och ca 20 självständiga guider i staden. (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 5.)

I dessa två länder har slumturismen blivit så pass professionell att t.o.m viss differentiering av tjänsten har skapats. Förutom de guidade turerna finns nu även element av äventyrsturism (motorcykelturer, bungee-jumping), olika alternativ för logi samt specialiserade turer som fokuserar sig på musik, mat eller ekologiska aspekter. (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 5.)

Rio de Janeiros organiserade slumturer gav även inspiration till startandet av slumturer i bl. a. Egypten och Indien. Eko-aktivisterna T.H och Sybille Culhane startade "Solar CITIES Urban Eco Tours" som erbjuder slumturer i Cairo och engelsmannen Chris Way med sin indiska partner Krishna Poojari startade "Reality Tours and Travel" i Mumbai, Indien. Mumbai-slumturerna har även ökat markant i popularitet mycket tack vare den åtta faldigt Oscars- nominerade filmen "Slumdog Millionaire". (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 7.)

I dag utövas slumturism praktiskt taget i hela världen. I Asien erbjuds de även i Filippinerna, Thailand och Indonesien. I Afrika spred sig Sydafrikas slumturism-trend till Namibien och Kenya. I Syd- samt Centralamerika utövas slumturism i Argentina, Mexico och även i Jamaica. (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 5-7)



Figur 1. Karta över destinationer där slumturism utövas (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 6.)

2.2.1 Problematiken kring slumturism

Slumområdena karaktäriseras alltför ofta av negativa ting såsom dålig tillgång till vatten, sanitära problem och bristfällig avfallshantering. Slumområdenas byggnader och arkitektur anses sjabbig och obeboelig, invånarnas hushåll som ohygieniska och deras residens-

status i slumområdena som temporär och rentav "ockuperande" Med andra ord är slumområdena och dess invånare karaktäriserade av misär. Dessa "negativa bilder" har skapats av västerlänningarna som intresserar sig för slumturism. Man kan ju fråga sig varför det är så intressant att se på andras misär? Varför är människor så intresserade av att utöva slumturism och är det etiskt?

Slumturismen i den form som den är organiserad idag har väckt stark kritik. Kritikerna anser att slumturismen förvandlar människors liv och misär till ett spektakel och skulle därför vara exploaterande. Den förminskar de komplexa socioekonomiska problemen och förnedrar invånarna i slumområdena. (Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 67.)

Som ett exempel kan tas Brasiliens slumområden eller s. k favelor. Favelorna är kända för positiva ting såsom karnevalen och samba-musik men kanske ännu mera för droghandel, våld och fattigdom. Man menar att det är denna kombination av karnevaler och samba med "spänning" och "fara" som lockar turisterna till favelorna. (Mowforth & Munt, 2009, 290.)

Den etiska kritiken till slumturismen rättfärdigas ofta av påståendet att turismen i slumområdena även genererar positiva ting. Med turismen växer även ekonomin i slummen och företag byggs upp, jobb skapas och intäkterna av slumturerna går till utbildning, hälsovård, avfallshantering, infrastruktur m.m.

Exemplet på favela-turismen i Brasilien är även ett exempel på denna typ rättfärdigande. Man vill gärna låta människor tro att favela-turerna är organiserade av lokala förmågor inom favelorna och skulle därför vara ett tecken på "lokala entreprenörer som tagit sig upp ur livets svårigheter". Speciellt organiserarna av slumturerna poängterar att inkomsten av slumturismen skulle "gynna invånarna av favelan." Verkligheten tros ändå vara en annan. Förvånansvärt få favelainvånare påstås ha något att göra med turerna och pengarna verkar inte heller hitta tillbaka till invånarna. (Dwek i verket Frenzel, Koens & Steinbrink, 2012, 290.) Detta kommer även fram i fallstudien gjord av Evelise Freitas.

Evelise Freitas från organisationen Tourism Concern gjorde en fallstudie år 2011 i Rio de Janeiros största favela Rocinha där hon intervjuade lokala människor om vad de tyckte om turismen som pågick där. Tourism Concern är en brittisk välgörenhetsorganisation som jobbar inom frågor för etisk och rättvis turism. Efter att ha intervjuat flertalet invånare i Rocinha konstaterar Freitas att organisatörerna av slumturerna kanske inte är vad de vill få folk att tro att de är. Man kommenterar bl. a att endast en av sju operatörer i Rocinha är

en lokal förmåga och att så vitt man vet så går inga eller mycket litet pengar till välgörenhets eller förbättringssyften av samhället. Invånarna kommenterar ändå att de tycker att turismen är positiv i anseendet att människor äntligen får se den verkliga sidan av favelan. Alltså inte drogerna, våldet och fattigdomen utan även entreprenörskapet, de vänliga människorna och utvecklingen som pågår där. (Tourism Concern, 2015.)

3 Hållbar turism

UNWTO definierar hållbar turism på följande sätt:

”Turism som tar fullt ansvar av aktuell och framtida ekonomisk, social och ekologisk påverkan, samt beaktar besökarens, industrins, miljöns och värddestinationens behov”
(United Nations World Tourism Organization 2015.)

Riktlinjer för utveckling av hållbar turism finns för all sorters turism, destinationer och även för mass- samt niche- turism. Hållbarhetsprinciperna syftar på de ekonomiska, ekologiska och sociokulturella aspekterna av turismutvecklingen i en destination. Att uppnå en bra balans mellan dessa tre är önskvärt för en positiv hållbar utveckling. (United Nations World Tourism Organization 2015.)

Tyvärr finns det inte någon enhällig definition av hållbar turism som man kan följa och därför är det bättre att undersöka hållbarhetsaspekterna ur flera synvinklar och se hur mycket av kriterierna för hållbar turism som uppfylls. I detta kapitel diskuteras hållbar turism ur fyra olika perspektiv.

3.1 Ekologisk hållbarhet

Faktum är att turism har en tendens att skada miljön. Speciellt när den är okontrollerad. Med ekologisk hållbarhet och s. k ”eco- tourism” vill man minimera miljöpåverkningarna av turism i en destination. Turism påverkar allt från djurliv till natur, tömmer naturresurser, ökar föroreningsnivåer och kan försämra den visuella effekten av miljön p. g. a nedskräpning eller fula byggnader. (Swarbrooke, 2002, 49-51.)

Ekologiskt inriktad turism vill minimera de negativa effekterna av olika turismentiteter och aktiviteter. Detta kan man åstadkomma genom att sträva till att använda och återanvända lokala byggmaterial, använda sig av förnybara energikällor samt återvinna och hantera sopor på ett ansvarsfullt sätt. För att stödja den visuella effekten av miljön kan man försöka planera arkitekturen på byggnaderna genom att också ta miljön och kulturen i åtanke. Minimering av de negativa effekterna på ekosystemet kan man åstadkomma genom att man reglerar mängden av turister och även reglerar deras beteende. (Honey 2008, 71-73)

En plan för ekologisk hållbarhet ska göras upp enligt destination och behov. En hållbarhetsplan för kustturism ska inte vara samma som för en storstadsmiljö eftersom dessa miljöer är fullständigt olika. Påverkan av turism på en landsbygdsort är inte heller det samma som för en storstadsmiljö. P. g. a folkmängden i storstäder kanske turisterna inte märks lika bra medan på landsbygden är de mera synliga och märkbara. p. g. a glesheten. (Mathieson & Geoffrey 2006, 61.)

Ansvar för att bevara miljön ska inte heller endast regleras genom regeringens initiativ. En bra ekologisk hållbarhetsplan i en destination förutsätter att alla drar sitt strå till stacken. Detta gäller den lokala och regionala ledningen, skolor och volontärorganisationer och även den enskilda individen. (Leslie 2015, 53.)

3.2 Social hållbarhet

Med social hållbarhet menas samhällets förmåga att fungera normalt tillsammans med turismen. Under kortare eller längre perioder ska samhället kunna leva i harmoni med den eller kunna anpassa sig till turismen så att eventuella problem elimineras eller åtminstone förminskas. (Mowforth & Munt 2009 , 104.)

Det faktum att den lokala befolkningen är vänligt inställd till turism kan vara kritisk för dess existens. Det finns många exempel på destinationer där turismen dött ut p.g.a samhällets negativa och fientliga attityder gentemot turisterna. Lokalbefolkningen kan vara ovillig att släppa in åskådare i sitt samhälle och ibland kanske de bara inte förstår varför någon skulle vara intresserad av att ta del av den. Fastän turismen skapar många positiva effekter kan faktorer såsom trängsel, jobb möjligheter, orättvis inkomstfördelning, klasskillnader, ökad brottslighet, turisternas beteende etc., skapa friktion mellan lokalbefolkningen och turisterna. (World Tourism Organization 2004, 56-58.)

Med tanke på fattiga samhällen, kan turismen höja invånarnas livskvalitet anmärkningsvärt eftersom turismen bidrar med att gynna ekonomin. Fastän jobb inom turism ofta är säsongsbetonade och lågavlönade är de ändå en viktig byggsten för att ta sig ur fattigdom. Invånarnas livskvalitet kan även höjas i och med att den fysiska miljön omkring dem förbättras. Större ekonomisk fokus sätts på allmänna tillhåll, såsom kultur- och fritidshus, som både turister och allmänheten kan glädjas av. (United Nations Publications 2004, 10.)

När allmänheten blandar sig med turisterna sker också en positiv effekt av att lära sig av andra som kommer från en annan bakgrund. Vissa påstår t. o. m att detta kanske är den viktigaste sociala effekten som turism kan ha. När vi får betrakta och beblanda oss med människor med andra levnadssätt, vanor och levnadssyner skapas öppenhet och tolerans. (Jack & Phipps, 2005 2-5.)

Å andra sidan kan även irritationer födas. Faktum att turisten beblandar sig med lokalbefolkningen, tar del av deras kultur och "tar sig en titt" kan även väcka negativa känslor hos lokalbefolkningen. Vissa välkomnar detta beteende medan vissa finner det irriterande. T. ex på fattiga områden kan denna aktivitet tas som att man "glor" på folket som är i sämre ställning än en själv och ser ner på dem. (Selby 2004, 95-96.)

Invånarna kan även känna sig förbisedda eller utträngda ur sitt eget samhälle, de allmänna tillhållena där de brukade vara är nu fulla av turister och turisterna prioriteras av människorna i ledande ställning. (United Nations Publications 2004, 10.)

Turism kan föra med sig brottslighet vilket i sin tur får livskvaliteten för invånarna att sjunka. Där turister finns, finns även möjligheter att tjäna pengar på ett olagligt sätt och stöld och rån, prostitution och droghandel kan komma att öka. Detta är dock ett tvåsidigt dilemma eftersom turismen även kan komma att minska på brottsligheten eftersom politiker kan komma att välja att sätta mer ekonomiska resurser på att "städa upp" en destination p.g.a att man vill ha fortsatt turism. (United Nations Publications 2004, 10.)

3.3 Kulturell hållbarhet

Med kulturell hållbarhet menas samhällets förmåga att bevara eller anpassa sin kultur till turismen. Samhällets kultur, eller med andra ord dess interrelationer, sätt att leva och traditioner blir alla påverkade av turismen och den måste kunna överleva denna inverkan. I värsta fall blir effekterna av turismen negativa, så att transkultivering sker. Med detta menas att samhället anpassar sig till den grad att de t. o. m tar an besökarnas kultur och gör den till sin egen. Detta kan förstås ses ur både positiv och negativ synvinkel men i slutändan går en kultur förlorad vid transkultivering. (Mowforth & Munt 2009, 104.)

Autentisiteten av en kultur påverkas även av turism. Å ena sidan marknadsförs autentiska upplevelser till turisterna men p.g.a av turism kan även kommodifikation ske. Med detta menas att lokal kultur - synlig genom dräkter, ritualer och etniska produkter menade för turismkonsumtion - modifieras och mister sin betydelse p.g.a turism. Det kan sluta med

att allt blir fabricerat och iscenställt. Det sorgliga är att både kulturen och turistupplevelsen får lida p.g.a detta. Autentisiteten går förlorad i en kultur samtidigt som turisten inte får den "riktiga" upplevelsen som denne ville ha. (Mathieson & Geoffrey 2006, 271-272.)

Det är också orättvist att skylla negativa kulturförändringar endast på turism. Man kan fråga sig om förändring sker p.g.a turism eller om den endast är en bidragande orsak. Kulturella förändringar sker även med hjälp av globalisering, förbättrade kommunikationsmedel, migration och förbättrad tillgång till medier. (Harris, Griffin & Peter 2002, 31.)

3.4 Ekonomisk hållbarhet

Med ekonomisk hållbarhet menas att inkomsten av turismen antingen täcker kostnaderna av förekomsten av turismen eller åtminstone kompenserar för eventuella besvär som den skapar. Tyvärr är det många gånger så att de ekonomiska aspekterna av hållbar turism väger tyngre än de ekologiska, sociala och kulturella. Miljön förstörs och kulturer går i graven men så länge som turismen genererar pengar så är detta ett tecken på "hållbar turism". (Mowforth & Munt 2009, 105-106.)

Detta tankesätt är dock ingen överraskning eftersom turism är en industri i mångmiljonklassen med många inblandade, direkt eller indirekt. Många utvecklingsländer och människorna i dem är beroende av turismen ekonomiskt. Detta för att turismen är nummer ett inkomstkälla samt i vissa fall den största arbetsgivaren för lägre klasser. (Swarbrooke 2002, 59.)

Med tanke på fattiga samhällen, kan turismen höja invånarnas livskvalitet anmärkningsvärt. Fastän jobb inom turism ofta är säsongbetonade och lågavlönade är de ändå en viktig byggsten för att ta sig ur fattigdom. Invånarnas livskvalitet kan även höjas i och med att den fysiska miljön omkring dem förbättras. Större ekonomisk fokus sätts på allmänna tillhåll, såsom kultur- och fritidshus, som både turister och allmänheten kan glädjas av. (United Nations Publications 2004, 10.)

3.5 Hållbar slumturism

I december 2010, i Bristol i Storbritannien, samlades forskare som specialiserat sig på slumturism, för att delta i den första internationella konferensen "Destination Slum". På konferensen skulle man diskutera framförallt estetiska, kulturella, historiska, ekonomiska och politiska dimensioner av slumturism. Slumturism i allmänhet är en ny forskningsinriktning och föga har gjorts för att undersöka fenomenet. Om forskning har gjorts har det ofta behandlat frågor om etik och turism-motivation och inte så mycket om hållbarhet. (Destination Slum, 2015.)

Forskningen kring slumturism har också påståtts ur akademisk synpunkt vara "disciplinlös". Med detta menas att fenomenet har undersökts ur flera olika discipliners synsätt och teorier. Forskningen som hittills har gjorts är även till stor del baserad på fallstudier av olika destinationer och det är därför svårt att hitta sammanbindande koncept, idéer och teoretiska vinklar. (Frenzel & Koens, 2011, 3-4.)

Det finns ytterst litet litteratur om ämnet slumturism och hållbarhet men det finns ändå fallstudier och exempel på slumturism-destinationer där olika åtgärder, aktiviteter och initiativ kan förknippas till stödandet av hållbarhet.

Ett bra exempel på företag som försöker följa en hållbar linje är "Reality Tours and Travel". Detta företag arrangerar slumturer i Asiens största slum Dharavi i Mumbai. Operatören marknadsför sig som etisk och vill därför visa entreprenörskapet, glädjen och de positiva aspekterna av slummen. Detta påvisas i Piers Pickards artikel "Is Slumtourism in India Ethical?" (2007). Han beskriver hur prydligt ihopsamlade sophögar av plast, flaskor och tomma kartonger används av invånarna som återvinningsbart material. Guiden visar dem en av Dharavis många företag som specialiserar sig på att återvinna dessa. De tvättas, smälts och färgas för att sedan återanvändas som paraplyhandtag eller leksaker. Faktum är att 80% av Mumbais avfall återvinns och detta sker i Dharavi.

Green My Favela (GMF) som startades av Lea Rakow år 2011 är ett miljö-projekt som försöker att skapa mera gröna områden inom Rio de Janeiros favelor. Organisationen jobbar tillsammans med invånare, familjer, den privata och offentliga sektorn samt sociala innovatörer för att pigga upp favelorna med växter och grönt. (Green My Favela, 2015.)

Ett annat exempel på samhällsprojekt inom favelorna är parken "Sitie Park" som grundades av Mauro Quintanilha i Vidigal-favelan. Quintanilha bor i favelan och blev trött

på stanken som kom från soptippen nära hans hem. Han bestämde sig för att ta tag i saken och röja undan alla sopor och börja plantera där. Parken är nu 0,81 hektar till sin storlek och används för att odla bl.a grönsaker som favelainvånarna får konsumera gratis. Projektet har nu nio anställda och dessa får lön genom olika välgörenhetsorganisationer och donatörer. (Associated Press, 2015.)

Skolan Para Ti i favelan Vila Canoas i Rio de Janeiro grundades av italienaren Franco Urani. Efter att ha bott ett tag bredvid favelan blev Urani trött på att se barnen i favelan råka illa ut och bestämde sig för att göra något. Att grunda en skola verkade vara ett bra alternativ och Urani ville att barnen skulle lära sig förutom de typiska skolämnena, även datateknik och engelska. Slumturismoperatören "Favela Tour" donerar cirka 25 procent av sina intäkter till denna skola och utan denna donation skulle skolan inte existera. (MatadorNetwork, 2015)

Favela Adventures är en annan operatör som strävar till att styrka identiteten hos invånarna genom att låta dem själva medverka i turismen som pågår där. Deras guider bor själva i favelan och har även utbildats till guider av företaget. I framtiden har de förhoppningar om att använda en del av intäkterna till att bygga en fritidsgård i favelan. För tillfället driver de en DJ-skola i favelan som kallas Spin Rocinha och intäkterna från slumturererna går till att uppehålla denna utbildning. Det finns många fördomar mot folket som bor i favelan och speciellt de unga får ingen chans i livet att ta sig fram. Skolan startades för att ett behov tycktes finnas och för att de vill ge ungdomarna denna chans. Förutom konserterna i att vara DJ, studerar även eleverna samhällslära och affärsverksamhet. (Favela Adventures, 2015)

4 Metoder

4.1 Kvalitativa metoder

Vad menas riktigt med kvalitativa undersökningsmetoder? När det gäller att studera och forska kring ett ämne kan man välja mellan huvudsakligen två olika angreppssätt. Dessa är kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder. Valet är inte absolut och man kan kombinera dessa två. För att förstå den ena så måste man förstå den andra. Grovt förenklat kan man säga att skillnaden mellan dessa två är att kvantitativ forskning omvandlar resultaten till siffror och mängder medan inom kvalitativ forskning tas resultaten ur information som finns i förgrunden. I den ena tolkas siffror och i den andra tolkas information. (Holme & Solvang, 1996, 76-77.)

Om man vill veta mera om vad den kvalitativa metoden går ut på så kan detta bl. a göras genom att titta på skillnaderna mellan kvalitativ och kvantitativ forskning. I den kvantitativa metoden eftersträvas den maximalt goda avspeglingen av den kvantitativa variationen och i den kvalitativa fokuseras mera på den kvalitativa variationen. Den kvantitativa metoden har förmågan att kunna omfatta många undersökningsenheter och gå på "bredden" medan den kvalitativa begränsar sig till mindre undersökningsenheter men kan således gå mera på "djupet" på ett sätt som inte kan göras med den kvantitativa metoden. Observationerna inom den kvantitativa metoden karaktäriseras av att vara systematiska och strukturerade och kan utföras i form av t. ex enkät med fasta svarsalternativ. I den kvalitativa metoden kan man dock vara mera fri och ostrukturerad med observationerna och utföra t. ex intervjuer som inte har några fasta frågor eller svarsalternativ. I den kvalitativa metoden går man även närmre inpå "verkligheten" eftersom man väljer att stå inne i den snarare än utanför. Med andra ord så agerar forskaren mera som en åskådare eller manipulör i den kvantitativa metoden medan den kvalitativa metoden tillåter forskaren att vara en deltagare eller aktör i situationen. En "jag-du"-relation skapas snarare än en "jag-det"-relation. (Holme & Solvang, 1996, 78.)

4.2 Kvalitativ innehållsanalys

Innehållsanalysen är en form av kvalitativ undersökning. Med detta menas att innehållet i ett dokument analyseras och här måste man tänka på dokumentet som ett ganska brett koncept eftersom det i detta sammanhang innefattar böcker, artiklar, dagböcker, brev,

intervjuer, tal, diskussioner, dialoger, rapporter och nästan vad som helst som är i skriven form. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 103-104.)

Timo Laines stomme för att utföra kvalitativ innehållsanalys beskriver generellt bra hur den ska gå till. I stora drag menar han att undersökaren ska bestämma vad som ska undersökas, gå genom materialet genom att plocka bort det som är relevant för undersökningen och strunta i information som inte är det för att sedan klassificera, typifiera och tematisera informationen och slutligen skriva ett sammandrag av den. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 91-92)

I detta lärdomsprov användes metoden kvalitativ innehållsanalys och därför går vi närmre in på att förklara vad detta är. Det finns olika sätt att utföra en kvalitativ innehållsanalys och i detta lärdomsprov användes den induktiva innehållsanalys- metoden. I tre enkla steg kan processen beskrivas som följande: 1) reduktion av materialet, 2) gruppering av materialet samt 3) abstraktion eller skapandet av teoretiska koncept. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 108.)

Med reduceringen av materialet menas helt enkelt att informationen kondenseras eller bryts ner i delar. Det kan också betyda att allt överflödigt som inte är relevant för undersökningen plockas bort. Således görs reduceringen i t. ex dokument som är i form av skriven text, genom kodning av fraser som är relevanta för undersökningen. Koncept som funnits från tidigare lyfts fram ur materialet. Konkret kan man t. ex använda sig av olika slags färgpennor för att understräcka fraser som stöder undersökningen och de koncept som man kategoriserat undersökningen i. De understräcka fraserna kan skrivas vid sidan om texten för att sedan listas i olika koncept. Grupperingsfasen sker som så att materialet går noggrant genom för att man ska hitta kategorier och underkategorier i konceptena. Med det slutliga skedet, abstraktion, menas att man ska hitta gemensamma nämnare och skapa teorier och konklusioner av vad man hittat. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 109-111.)

Kvantifieringen av informationen görs på så sätt att man klassificerar och kategoriserar hur många gånger samma sak upprepas bland de intervjuade eller hur många gånger man upptäcker samma fenomen. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 120.)

4.3 Planering av undersökning

I detta lärdomsprov vill vi få fram slumturismens hållbarhet. Precis som med turism i allmänhet, finns det ingen enhällig riktning eller definition på hur man ska gå tillväga för att mäta dess hållbarhet. Istället måste man granska flera hållbarhetsindikatorer och hur de samspelar med varandra. Dessa indikatorer kan delas upp i fyra olika grupper: kulturell hållbarhet, social hållbarhet, ekologisk hållbarhet och ekonomisk hållbarhet. (Mowforth & Munt, 2009, 101-102.)

I början av detta lärdomsprov när vi går närmare in på vad slumturism är och hur det hela började så får vi en bild av hur stor slumturismsverksamheten är i världen i dag.

Slumturism utövas på praktiskt taget varenda kontinent varav de kändaste destinationerna är Sydafrika, Indien samt Brasilien. I denna undersökning stod det klart ganska tidigt att detta lärdomsprov omöjligen kunde omfatta att undersöka hållbarhetsindikatorer i alla destinationer. Därför reducerades det till att endast omfatta Rio de Janeiro i Brasilien. Ett populärare namn för slumområdena i Rio de Janeiro är favelor och just favelaturism är ett fenomen som vuxit sig stort och fastän slumturism är ett föga undersökt ämne, så finns det gott om information i böcker, tidningar, bloggar, intervjuer, recensioner om just favelaturism. Därför var det också ganska naturligt att välja Rio de Janeiros favelaturismverksamhet som fokus för detta lärdomsprov.

Det fanns olika angreppssätt tillhanda för att undersöka hållbarheten i turismverksamheten i favelorna. En skulle vara att undersöka kring företagen som håller på med favelaturism. Att man helt enkelt skulle intervjua de personer som håller på med favelaturer och försöka få ihop en bild av hållbarheten på så sätt. Ganska fort blev det dock klart att detta inte skulle vara särskilt tillförlitligt eftersom dessa människor är jäva i denna situation. Om ett företag blir tillfrågat om t. ex pengarna som de genererar genom sitt företag uppstår en problematisk situation. En indikator på positiv hållbarhet vore i t. ex denna situation att detta företag skulle ge en del av inkomsten till att hjälpa samhället i favelan istället för att behålla alla intäkter själva och därav utnyttja favelorna som en personlig bank. Självklart vill alla dessa företag påstå att de håller på med etisk turism för att få kunder men är det verkligen så? Kan man lita på informationen som de ger en? En sak som verkligen genomsyrat arbetet i detta lärdomsprov är konstaterandet av att saker och ting alltid inte är som de verkar. De företag som håller på med favelaturism i Rio de Janeiro säljer sig ofta som etiska men t. ex litteratur, undersökningar, intervjuer med människorna som bor i favelorna ger ofta en helt annan bild av verkligheten. Därför övergavs detta angreppssätt också ganska snabbt.

Ett annat sätt att undersöka hållbarheten vore att intervjua människorna som bor i favelan. I detta fall skulle man fråga deras åsikter, vad de vet, hur de uppfattar att dessa hållbarhetsindikationer uppfylls och så vidare. Detta skulle kanske ha gett den bästa bilden av hållbarhet men här kom andra problem fram. Det skulle ha varit omöjligt att samla information om vem dessa människor är och arbetet med detta skulle ha varit otroligt komplicerat.

I slutändan valdes Tripadvisor som hjälpmetod för denna undersökning. Tripadvisor är världens största plattform på nätet för att skriva recensioner om olika turismaktiviteter och var därför lämpligt för att hitta denna information. Självklart ger inte Tripadvisor heller en klar bild av allt och när man gör undersökningen ska man bära i åtanke att detta är turister som åkt till favelorna och blivit matad informationen som de fått av de företag som tagit dem med på en sådan här rundtur. En turist kan därmed endast uppfatta den information som denna har tillhanda och om vi går tillbaka till exemplet med företaget som blir tillfrågat om pengarna och etiken av deras verksamhet så får även turisterna endast veta vad detta företag säger till dem och bygga upp en uppfattning på detta sätt. Många gånger kan det vara sanningen men som vi påpekat före, kan det även vara lögn eller en försäljningsgimmick.

Sammanlagt tio företag valdes ut som aktivt håller på med favelaturism i Rio de Janeiro och som forskningsmetod valdes den kvalitativa innehållsanalysen utförd med den induktiva varianten. Detta för att metoden lämpar sig bäst för att undersöka innehållet i recensionerna på Tripadvisor i denna form av undersökning. Därmed skulle hundratals recensioner, från människor med varierande nationaliteter, gås genom en och en för att hitta förekommande indikatorer som stöder hållbar slumturism.

4.4 Genomförande av undersökning

Genom att leta upp dessa tio företag på Tripadvisor kunde man få fram hur människor recenserat dem. Detta gjordes under cirka 3 veckors tid i augusti 2015. Tripadvisor fungerar som så att man med ett användarnamn och profil recenserar en turismaktivitet som man gjort med en kommentar och följande gradering: "utmärkt", "mycket bra", "medelmåttigt", "dåligt" och "hemskt". När man söker på en aktivitet kan man klart se hur många kommentarer den har fått, samt en bjälk-tabell över vem som tyckte det var "utmärkt", "medelmåttigt", "dåligt" och så vidare. När man läser vidare kan man se kommentarerna som skrivits. Problemet är att Tripadvisor är en plattform för recensioner där det skrivs hela tiden nya. Därför kan även resultat som tagits upp i augusti, ha ändrats en månad senare.

I detta lärdomsprov valdes som sagt att använda den kvalitativa innehållsanalysen som metod. Ur innehållet i recensionerna skulle därmed hittas kommentarer som stöder/ icke stöder indikatorerna för kulturell, social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Hundratals kommentarer gick genom med understreckning av förekommande fraser som sedan kategoriserades som indikatorer på dessa fyra.

Som indikatorer för kulturell och social hållbarhet tittades på olika slags påståenden som kunde ge en bild av detta. Ofta nämndes hur rundturen genomförts och detta var en viktig indikator. Om turen gjorts i en bil där man segregeras från lokalbefolkningen och "glodde" på dem istället för att interagera med dem var detta ett exempel på negativ hållbar utveckling. Om turen gjordes till fots var detta ett exempel på positiv hållbar utveckling för att detta betydde att företaget inte visade upp samhället likt ett mänskligt zoo. Kommentarer som "vi fick gå bland människorna och prata med dem" fick stor tyngdpunkt i denna kategori. Även kommentarer som "vi fick lära oss så mycket och fick förändrad bild av favelan" var viktig i detta sammanhang eftersom det betydde att företaget pratade om favelorna och människorna där på ett positivt sätt och inte på ett nedvärderande, snedvridet sätt som skulle bidra till dåliga eller rentav falska uppfattningar. Även kommentarer som "vi kände oss säkra i favelan" fungerade som indikationer på positiv hållbarhet eftersom detta betyder att lokalbefolkningen var vänligt inställd till turismen istället för fientlig gentemot den.

Indikatorer på ekonomisk hållbarhet plockades ur fraser som stödde detta. Här fokuserades på påståenden som stöder uppfattningen om att pengarna som kommer in genom turismen faktiskt bidrar till att förbättra samhället där. Detta kunde t. ex vara fraser som t. ex "guiden berättade för oss att en viss procent av intäkterna går till detta projekt" eller "en viss procent av intäkterna doneras till...". Om recensenterna påpekade att de stannat till vid en lokal butik, bar eller restaurang för att köpa något eller om de stannat till för att köpa souvenirer räknades även detta som ett tecken på att företaget strävar till att göra en slags ekonomisk nytta i favelorna.

Den svåraste indikatorn att finna i recensionerna var antagligen den som angår ekologisk hållbarhet. Den var praktiskt taget obefintlig. Av de hundratals kommentarerna som gick genom nämnde ingen något som skulle påvisa konkreta försök av företagen att uppnå ekologisk hållbarhet. Genom långsökthet kunde man dock hitta något. T. ex kommentarer så som "vi använde oss av kollektiv transport" eller "sophanteringen i favelorna har förbättrats anmärkningsvärt tack vare pengar som kommer in genom turismen" kunde man

dra slutsatser om någon slags fokus på miljön men det var antagligen inte något som företagen gjorde medvetet eller med flit. Det intressanta är kanske att även detta berättar oss något. Kanske den ekologiska aspekten av slumturismen är den minst viktiga i hållbarhets- hierarkin (om man kan prata om en sådan inom slumturismen). Det viktigare verkar att vara själva akten av att besöka en slum är etiskt och att det faktiskt gynnar människorna där. Det sista som människor tänker på är kanske miljön när det faktiskt finns fattigdom och misär som måste tas itu med först.

4.5 Reliabilitet och validitet

För att påvisa tillförlitligheten i en forskning uttrycker man sig gärna med orden "reliabilitet" och "validitet" inom metodikforskningen. Med andra ord vill man veta om resultaten av forskningen går att upprepa och om det man ville undersöka i, faktiskt blev undersökt. Om man använder sig av den kvalitativa forskningsmetoden så uppstår det dock problem med att använda sig av dessa två. Många har kritiserat detta synsätt för att den uppstod ur kvantitativa forskningsmetoder och lämpar sig även bäst för att påvisa tillförlitligheten i denna typ av forskning. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 136-137.)

Den största kritiken grundar sig på Lincoln och Gubans utvärdering (1985). De menar att dessa två typer av tillförlitlighets-begrepp grundar sig på ett antagande om att det endast finns en sanning som man med forskning försöker att uppnå. De vill istället påstå att inom social-forskning finns ingen absolut sanning utan snarare flera olika konstruktioner av den. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 136.)

Den kvalitativa forskningsmetoden kräver istället att man försöker påvisa tillförlitligheten med hjälp av flera olika angreppssätt. Viktigt är att man ska kunna påvisa vad man begav sig för att undersöka och varför. Som forskaren kring ett ämne är det även viktigt att ge en ärlig bild av varför man tyckte att just detta ämne var viktigt att forska i samt vad man hade för tankar i början av arbetet och hur de ändrats genom arbetets gång. Faktum är att när man använder sig av den kvalitativa forskningsmetoden så är det naturligt att ens bild av vad man undersöker ändras under arbetets gång för att man får nya intryck hela tiden. Det är även viktigt att ge en ärlig bild av hur materialet och informationen till undersökningen samlades in och varför man valde att göra undersökningen på just detta sätt. Man ska även beskriva hur många människor som deltog och varför just denna grupp av människor blev valda för undersökningen. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 140-141.)

5 Prestation av organisationerna som studerats

5.1 Favela Tour

Favela Tour grundades av Marcelo Armstrong 1992 och han marknadsför sig själv som en av pionjärerna inom favela-turism. Marcelo Armstrong är från Brasilien men beskrivs som en person som rest runt hela världen för att sedan återvända till Brasilien och starta upp "Favela Tour". Han pratar flytande italienska, franska, engelska och spanska. (Favela Tour, 2015)

På hemsidan marknadsförs den guidade turen som ett unikt tillfälle att se en annan sida av Brasiliens samhälle. Turisten erbjuds en inblick i "ett annat Rio, inom Rio". På hemsidan berättas kort om favelorna. Det finns sammanlagt 950 favelor i staden Rio de Janeiro och närmare 20% av Rios befolkning bor i dem. Ändå påpekar man att människor inte vet mycket om dem och det finns en viss "mystik" kring uppfattningen om favelan. (Favela Tour, 2015)

Man berättar att den guidade turen tar deltagarna till favelorna Villa Canoas och Rocinha. Dessa är vackra att beakta från långt håll men deras "komplexa arkitektur, livliga handel och vänliga människor" kan endast betraktas från nära håll. Man påpekar att det inte finns anledning till att vara blyg att göra en rundtur av favelorna för att människorna som bor där vill ha besökare. Dessa områden är mest kända för droger och våld men från Favela Tour lovar man att denna bild kommer att förändras efter besöket. Slutligen uppmanas man, om man verkligen vill förstå Brasilien, att inte lämna Rio de Janeiro utan att göra en runda av favelan. (Favela Tour, 2015)

Man kan även klicka vidare och se programmet för rundturen. De ordnar 2 turer om dagen, en på morgonen och en på eftermiddagen, som tar ungefär tre timmar. Priset finns inte på deras hemsida utan måste ta redas på genom att ringa eller e-maila dem. Besökarna blir upphämtade från hotellet i en luftkonditionerad mini-van och när alla samlats berättas en kort introduktion om favelorna. När man anlät i Rocinha utlovas ett besök på en lokal terrass med vacker syn över favelan och goda fotograferingsmöjligheter, stopp på Estrada da Gavea som är en före detta F1 –rallybana, stopp på den lokala marknaden samt i en hantverksbutik. Senare tar sig turen till Villa Canoas och skolan "Para Ti" som finansieras av Favela Tour. Man tillägger på samma gång att i Para Ti lär sig barnen utöver vanliga skolämnen, även datateknik och tillverkning av souvenirer. Dessa souvenirer

uppmuntras att köpas. Besökarna får sedan chansen att vandra genom samhället, och alternativt stanna till i en lokal "buteco" och dricka något. Man avslutar rundturen med en vacker hemfärd genom de sydliga strand-områdena i Rio. (Favela Tour, 2015)

Under tidtabellen och schemat av rundturen påpekar man från Favela Tour att deras rundtur är den enda och rätta och att det finns andra som erbjuder samma sak men att Favela Tour differentierar sig själva med deras "goda service och bra rykte". Sedan kan man klicka vidare för att titta på deras recensioner och bilder. (Favela Tour, 2015)

5.2 Favela Adventures

Favela Adventures använder sig endast av lokala förmågor som guider och de har även investerat i att utbilda dem till guider. På Favela Adventures specialiserar de sig på att ordna olika slags sätt att se favelan. Man kan göra en rundtur av favelan (till fots) som varar 4-6 timmar. De ordnar också rundturer som avslutas med ett besök i favelans nattliv, på ett samba- eller ett funkparty. De ordnar även rundturer i samband med att spela paintball i favelan. (Favela Adventures, 2015)

Deras mest populära rundtur är den 6 timmars långa rundturen av Rocinha. Här utlovas 22 olika sightseeing-punkter och ett besök på en restaurang. Besökarna hämtas från sina hotell eller från en särskild träffpunkt. Turen är till fots och kostar 75 BR. De uppmuntrar till att som besökare, inte bry sig om klockan så mycket eftersom turen tar så länge den tar och de vill inte begränsa den till exakt 6 timmar. (Favela Adventures, 2015) (Exotic Tours, 2015)

5.3 Exotic Tours

Exotic Tours livnar sig inte endast på att göra turer till favelorna, de har även samba lektioner, nattlvs-sightseeing, äventyrsaktiviteter m.m. Exotic Tours stoltserar med att vara den första researrangören att anordna turer till favelan Rocinha och de säger sig även vara först med att introducera konceptet hållbar slumturism. Exotic Tours grundades 1991 och ägs av Rejane Reis som startade ett hållbarhetsprojekt inom Rocinha som går ut på att träna upp lokala förmågor till att bli guider och om man tar del av rundturen går intäkterna även till att stödja en skola inne i favelan. (Exotic Tours, 2015)

Rundturen tar ca tre timmar och börjar antingen på morgonen eller på eftermiddagen. Pris nämns inte och man måste be om en offert via e-mail eller telefon. En chaufför kommer och hämtar deltagarna och kör dem sedan till Rocinha där de träffar sin guide. Sedan får deltagarna promenera genom de lokala kommersiella områdena, besöka ett postkontor, en skola samt en souvenirbutik. (Exotic Tours, 2015)

Från Exotic Tours beskriver de Rocinha-favelan som en slum som trots sina begränsningar även har mycket livlig verksamhet inom bl. a souvenirtillverkning och återanvändning av plast. Exotic Tours vill visa entreprenörskapet som gör Rocinha unikt från alla andra slumområden runt om i Brasilien och i världen. De påpekar också att de har hög respekt för invånarna i favelan och invånarna välkomnar Exotic Tours, för att de vet alla positiva effekter som de medför till Rocinha. (Exotic Tours, 2015)

5.4 Brazil Expedition

Brazil Expedition erbjuder förutom rundturer till favelan Rocinha, även sightseeing-turer i staden Rio, samba-föreställningar och fotbollsmatcher. De har varit verksamma sedan år 2002. På hemsidan nämns ingen speciell frontfigur eller guide för firman, endast att deras guider är professionella och extensivt utbildade. (Brazil Expedition, 2015)

De erbjuder en vandringstur till favelan Rocinha som tar ungefär fyra timmar och kostar 80 BR. En del av dessa intäkter går till olika välgörenhetsprojekt inom Rocinha. Favela-rundturerna leds av Bruno, en lokal engelsk-talande guide som kan berätta om kulturen, historien och de sociala utmaningarna i Rocinha med förstahands-upplevelse. Man påpekar från Brazil Expedition att man inte ordnar "zoo-sightseeing" där man kör runt i en jeep betraktandes livet inne i favelan, utan man tar sig ut på gatorna, promenerar där och får interagera med invånarna för att få en chans att prata även med dem. (Brazil Expedition, 2015)

De beskriver favelan som ett område som är väldigt missförstått och nämner bland annat filmen "City of God" (en känd, brasiliansk film om en pojke som växer upp i favelan) och hur de anser att filmen bidrar med en snedvriden bild av hur favelorna egentligen är. Med hjälp av turen vill de visa människor de positiva sidorna och slå omkull denna snedvridna bild. (Brazil Expedition, 2015)

5.5 Favela Walking Tour

Favela Walking Tours organiserar förutom en vandringstur i Rocinha-favelan, även en sightseeingtur av staden. De nämner inte heller någon speciell front-figur för sin firma. På de spanska hemsidorna får man veta att en man vid namn Alberto leder favela rundturlerna. (Favela Walking Tour, 2015)

Även denna researrangör nämner filmen "City of God" som något som bidragit med en snedvriden bild av favelan. I den tre-timmar långa rundturen av Rocinha utlovas transport till en högt lokaliserad punkt av Rocinha med fantastiska vyer av favelan och staden och därifrån jobbar man sig nedåt genom favelan på samma gång som man får höra om kulturen, historien och de sociala utmaningarna. Man får även chansen att träffa en lokal förman vid namn Marcelo Mendes som visar sina talanger med en fotboll. Marcelo är känd för att kunna nicka en fotboll i 6 timmar utan att pausa. Rundturen kostar 80 BR och enligt en video på hemsidan går en del av dessa intäkter till olika välgörenhetsprojekt runtom i favelan. (Favela Walking Tour, 2015)

5.6 Favela Santa Marta Tour

Favela Santa Marta Tour erbjuder en genomvandring av Santa Marta-favelan, som är mindre och belägen aningen högre upp på Rios kullar. De fokuserar endast på att göra favela-turism. Hemsidan är mestadels på portugisiska men t. ex beskrivningen av rundturen finns även på engelska men det är svårt att veta om själva turen är det eftersom detta inte nämns. (Favela Santa Marta Tour, 2015)

Favela Santa Marta Tour leds av 33-åriga Thiago Firmino som även jobbar som DJ. Thiago växte upp i Santa Marta och har bl. a intervjuats av Washington Post för arbetet som han gör i favelan. Han fotograferar även inne i favelan och har bl. a haft utställningar i Frankrike och London. (Favela Santa Marta Tour, 2015)

Hemsidan utlovar en intressant 2-timmars vandringstur, på förmiddagen eller eftermiddagen, med Thiago som känner favelan, kulturen och historien väl p. g. a att han växt upp där. I den engelska beskrivningen av turen kostar den 85 BR men på portugisiska får man veta att den kostar 55 BR för brasilianare. I denna tur ingår inte transport i priset, deltagarna träffas vid en mötespunkt och tar sedan en av liftarna upp till Santa Marta. I priset ingår guidad promenad genom favelan, besök vid statyn av Michael Jackson, besök i lokala butiker samt en "fantastisk vy" över staden. (Favela Santa Marta Tour, 2015)

Favela Santa Marta Tour marknadsför sig själva som autentiska eftersom guiden bor i Santa Marta och vill påvisa att den viktigaste aspekten av turism i favelorna är att dela olika syner och sätt att leva sina liv. Hemsidan har en "ansvarsfull turism" sektion där Thiago beskriver och tipsar om hur man kan på ett ansvarsfullt sätt vistas i favelan som turist. Bl. a nämns vet och etikett med fotografering, att ge pengar åt tiggare eller att köpslå med försäljare. (Favela Santa Marta Tour, 2015)

5.7 Rocinha Favela Tour

Rocinha Favela Tour erbjuder en rundtur av Rocinha av lokala ungdomar som utbildats till guider i projektet Project Favela. Projektet att utbilda guider startades upp för att hjälpa ungdomar att starta upp sina egna företag som sedan ska få växa. De tyckte även att det var trist att se alla stora researrangörer hålla sina rundturer i favelorna utan någon slags ekonomisk gynnsamhet för de lokala invånarna eller samhället. (Rocinha Favela Tour, 2015)

Rundturen har designats av lokala förmågor och beskrivs därför nästan som att "umgås med vänner i favelan". Turen kostar 70 BR per person och man får önska när den ska hållas och någon mötespunkt nämns inte. Turen börjar med en promenad på den kommersiella gatan i Rocinha. Besökarna vandrar uppåt och på toppen utlovas goda fotograferingsmöjligheter och besök på en boteco (bar). Sedan promenerar deltagarna igen neråt och besöker butiker, barer, restauranger, skolor och NGO: n och interagerar med lokalbefolkningen. Rundturen avslutas med ett besök på en partner- restaurang vid namn La Roma och där skiljs man åt efter att man alternativt ätit lunch på restaurangen. (Rocinha Favela Tour, 2015)

5.8 Bravietour

På Bravietour erbjuds de typiska aktiviteterna man kan göra i Rio de Janeiro men även två typer av favela- turer. Den första kallas för "vandringstur i favelan" och den andra besöker ett socialprojekt i Cidade de Deus (City of God, favelan som filmen baserats på). Bravietour är en större researrangör som verkar på olika håll i Brasilien och deras mission är att få deras turer att kännas så autentiska som möjligt genom att hålla dem så nära det verkliga, lokala livet som möjligt. Bravietour startades av Rodrigo Braz Vieira som föddes i Rio de Janeiro och jobbat inom turism i 10 år. De säger själva att de är en researrangör som sysslar med hållbarhetsturism eftersom många av deras resor/ turer innehåller besök på NGO:n eller andra välgörenhetsprojekt. (Bravietour, 2015)

Vandringsturen som tar ungefär 3 timmar, sker i favelan Pavao Pavaozinho och fokuserar mest på att promenera uppför gatorna och ta in vyerna tills man når toppen av favelan och når en stig genom regnskogen. Denna stig säger de användes förut av knarklangarna för att fly undan polisen när polisen genomförde pacifikationen av favelan. Under vandringen kan man ta in de vackra vyerna av Cristo Redentor- statyn, Pao de Acucar berget m. m. Priset för denna vandringstur nämns ej på hemsidan. (Bravietour, 2015)

Turen till socialprojektet går ut på att besöka ett dagcenter för äldre människor vid namn Casa de Santa Ana. Dagcentret är gratis för de äldre och är därför ett föredöme inom äldrevården i Brasiliens fattigare områden. Besökarna introduceras till de många aktiviteterna som sker där, bl. a musikkolan som hålls för de äldre och deras barnbarn, deras hälsovårdsprogram och deras hantverks-butik. Även för denna tur nämns inget pris på hemsidan. (Bravietour, 2015)

5.9 CaRioca Free Culture

CaRioca Free Culture startades av Rodrigo, som föddes i Rocinha- favelan och Mary-El-len, hans partner från Kalifornien. Deras mission är att visa Rocinha från ett lokalt perspektiv utan att försköna eller överdriva. De specialiserar sig på att göra rundturer av Rocinha samt göra exkursioner till Dois Irmaos berget. (Carioca Free Culture, 2015)

På hemsidan går man inte alltför mycket in på detaljerna i hur rundturen går till. Besökarna träffas vid ett hotell i Leblon och turen förväntas ta 3-4 timmar. Man nämner att besökarna ska vara beredda på att vandra mycket, i både ner- och uppförsbacke och slutligen säger de att man ska förbereda sig för att se fantastiska vyer och träffa intressanta människor. Eftersom guiden Rodrigo är född i favelan, vill han berätta saker och ting ur sitt perspektiv. De nämner inget pris på rundturen. (Carioca Free Culture, 2015)

Inkomsten av de här rundturerna säger de själva går till "guiden, servicegivarna och folket" i favelan. Man beskriver på ett ärligt sätt att pengarna som kommer in är huvudinkomsten för Rodrigo men att självklart tjänar samhället även på dessa rundturer eftersom man uppmuntrar turisterna till att köpa lokala gods, souvenirer och mat medan de är där. Man uppmanar även besökarna att se upp med företag som säger sig ge en viss procent av intäkterna till olika välgörenhetsprojekt som kanske egentligen inte existerar. (Carioca Free Culture, 2015)

5.10 Isabell Erdmann - Favela Cantagalo Tour

Detta företag grundades av tysken Isabella Erdmann. Hon specialiserade sig först på turism i Amazonas men flyttade sedan 2005 till Rio de Janeiro och började även med slumturism. Förutom turism i favelorna erbjuder denna arrangör även rundturer i staden, natur-
exkursioner, vandringar och båtturer. (Isabell Erdmann - Private Guide, 2015)

Detta företag erbjuder inte endast rundturer av den kändaste, Rocinha- favelan utan även favelorna Cantagalo / Pavão-Pavãozinho, Vidigal, Babilônia/Chapéu Mangueira och även Complexo de Alemão. Priser är ej specificerade på hemsidan men man får veta hur man tar sig till favelorna, att de alla tar omkring 4-5 timmar och vad man får se. De flesta är vandringsturer av favelan och involverar ingen pick-up service eller dylikt. (Isabell Erdmann - Private Guide, 2015)

Hemsidan beskriver inte favelorna som otroligt fattiga slumområden utan väljer att kalla dem en plats där Rio's "lägre arbetsklass" jobbar och bor. De poängterar även att favelorna inte är platser fulla av kriminalitet och misär som de flesta guideböckerna vill påstå. På hemsidan nämns ej om något av intäkterna går till samhällena. (Isabell Erdmann - Private Guide, 2015)

6 Resultat

6.1 Allmän utvärdering av företagen

Tabell 1. Tabell över hur besökarna bedömt företagen på Tripadvisor

<i>Företag</i>	<i>Antal re- censioner på Tri- padvisor</i>	<i>Utmärkt</i>	<i>Mycket bra</i>	<i>Medelmåt- tigt</i>	<i>Dåligt</i>	<i>Hemskt</i>
<i>Favela Tour</i>	248	151	57	18	8	14
<i>Favela Adven- tures</i>	59	41	13	4	1	0
<i>Exotic Tours</i>	34	21	9	1	2	1
<i>Brazil Expedit- ion</i>	131	101	18	5	4	3
<i>Favela Walking Tour</i>	65	55	9	1	0	0
<i>Favela Santa Marta Tour</i>	276	220	48	3	1	4
<i>Rocinha Favela Tour</i>	29	13	16	0	0	0
<i>BravieTour</i>	61	58	3	0	0	0
<i>Carioca Free Culture</i>	74	70	3	0	0	0
<i>Isabell Erd- mann- Favela Cantagalo Tour</i>	52	46	5	0	0	1

6.2 Favela Tours

Många pratar om skolan, Para Ti, som de besöker under turen av favelan och att de känner att detta är en viktig del av favela- rundan. De berömmar också det faktum att pengarna från Favela Tour går till denna skola och att det därför känns bra att göra rundan med Favela Tours. Folk kommenterar ofta om att de inte fått känslan av att deras pengar går till företagets vinning utan även till samhällets.

Bjorn S kommenterade 24 juni 2014

“These are not some jeep-touring, living-outside, money-groping guys. 40% of your contribution goes to projects in the favela, and they still cost significantly less than any other favela-tour you'll find in hostel.”

Kathryn R kommenterade den 9 maj 2015:

“Visited the free school for Favela children well worthwhile and a brilliant idea as it gives the children some hope in life. You can buy small souvenirs made by the children money going back to the School. “

Jessisap kommenterade den 22:a juli 2014

“The price is very reasonable at 95BR per person and part of the funds go to helping a local school, which you get to visit”

Teambrace, den 28 mars 2014

“The company donates a portion of proceeds from the tours to a community project to help local kids in the favelas and it was nice to visit the centre and see it in action.”

De säger även att rundturen är väldigt informativ och att det märks att guiderna är lokala och känner till favelan. De säger att guiderna pratar på ett respektfullt sätt om favelorna utan att försköna eller få det att låta värre än vad det är. De får en känsla av autenticitet av guiderna.

Användaren Jessisap kommenterar den 22:a juni 2014:

“Our tour guide was extremely knowledgeable and gave us the honest facts about the favelas”

Donella G kommenterade 24 juni

“The tour guide was very informative, made us feel safe and gave us a real insight into life in the favelas.”

Yaya B kommenterade i mars 30:e 2014

“At first I didn't really like the idea of peoples' lives being a tourist attraction but i am so glad I did this tour! First of all it really gives your own life perspective. The tour guide was fantastic (so sorry i don't recall your name!) AND OBVIOUSLY HAD A GREAT RAPPORT WITH THE PEOPLE”

Bjorn S kommenterade 24 juni 2014

“They take you through alleys, down through the city, interact with the residence - which are their friends - and they make you feel involved and the tour is personal for you”

Aussiegal87 kommenterar 27:e januari

“Plus our tour guide was really great she actually lived in the favela for 3 years so she knew all the locals and could answer any question!”

Den personliga säkerheten är viktig för besökarna och många nämner att de känt sig trygga under hela turen och att deras bild av invånarna där förändrats till det positiva.

Aussiegal87 kommenterar 27:e januari

“They are really friendly, happy people and are just happy to see you - always! Not once did i feel unsafe or scared.”

Stutz50 kommenterar januari 13 :e 2014:

“At no time did I ever feel in danger or threatened.”

Många kommenterar om hur hela deras koncept om favelan förändrats. Att det inte är så dåligt där som de trott och vissa har t. o. m varit besvikna över detta.

Bouthot79 säger 9:e december 2013

“Most importantly, it wasn't sad. There were no miserable people or skinny dogs in the favelas. Just people going about their days.”

Mssalahuddin kommenterar den 15:e september 2013

“People...everyday, hardworking people. Seeing the daily lives of people while riding and walking through the favela's was an eye opener.”

DebPLosAngeles_CA kommenterade den 20:e augusti 2013

“My impression of Favela's prior to the tour was that they were a depressing place with unhappy people and little infrastructure. I could not have been more wrong; our tour guide was intimately familiar with both of the Favela's we visited and was quick to point out both the positive and negative. The people who live there did not look unhappy and there was so much color in the buildings it was far from depressing.”

913WorldTraveler skrev den 7:e juli 2014 om sin besvikelse över sina förväntningar:

“Tour takes to the most prosperous Favela and this is not reality of poor. Be prepared for long walk down steep incline. Interesting for about 10 minutes. You can see Favelas from the beaches in Rio and that is close enough, because the government approved favela areas are not realistic. Save your time and money.”

6.3 Favela Adventures

Många säger sig ha varit imponerade av att guiderna interagerat på ett positivt sätt med samhället och att deras hängivenhet gentemot folket varit äkta. I kommentarerna nämns

ofta hur guiderna verkar att "känna alla" i favelan och hur mycket de verkade att bry sig om invånarnas välfärd.

TVK2009 skrev 12:e augusti 2015

"They really care for the people and animals living in Rochina and it clearly shows in their interaction with everyone while we walked through the place."

Marnie M skrev den 29:e mars 2015:

"I admired the tour company's dedication to their community. How fabulous to learn about the favela from people who actually live there!"

Även om den ekonomiska aspekten finns många positiva kommentarer. De flesta tycker att denna rundtur är bra att göra eftersom mycket av intäkterna går tillbaka till samhället. Många nämner bl. a DJ- skolan som ett beundransvärt initiativ av Favela Adventures.

Dawnie 89 den 16:e november 2014

"It's clear that they are really passionate about the community and work hard to put money back to the benefit of the locals."

"We booked with these terrific people because part of the fees goes to their work to support projects in the Rochina favela."

Fede I skrev den 21:a februari 2014:

"40% of the price of every tour with these guys goes towards projects in the favela in some way, always, and all employees of the tour live within Rocinha (not the case in most other tours, definitely not the jeep or bus tours)."

HJohnson2201 skrev den 1:a juni 2015:

“We also briefly stopped off in the DJ School to meet Zezinho and his gorgeous cats. This was great as Zezinho explained why he moved to the favela to start the DJ School and how he and the tour guides are putting in a lot of effort to try and improve the lives of young people in the favela.”

Många är även överens om att denna researrangör inte ordnar exploaterande resor som är offensiva gentemot favela- borna. Detta för att deras guider är lokala människor som vet vad de pratar om och respekterar människorna i favelan.

KerriMC27 kommenterade den 1:a juni 2013

“Zezinho is a long term Rocinha resident. As such, you are not getting the commercial insensitive tour. Instead you are getting the real fact and the real feel from someone who has every right to talk about it.”

PetraRiodeJaneiro kommenterade den 22:a april:

“I have been living in Rio for almost 10 years and all this time had been very sceptical about going on a 'favelatour'. Last week I joined friends visiting on a tour with local guide Zezinho and have only good things to report: from the start it was clear that Zezinho's approach is different then the many commercial 'favela tour operators'.”

captainhaddock44 kommenterade den 30:e april 2015

“Jody is familiar with some favelas of this part of Rio, having runned a hotel in one of them. So, he could give us a firsthand view of what life in a favela can be. He provided us with many insider info, without boasting, and was always conveying a sense of care about how the inhabitants should be considered: with respect.”

Besökarna kände sig trygga på denna rundtur. Många säger sig ha känt sig mera som en del av samhället än en turist. Detta mycket p. g. a att favelaborna och guiderna varit välkomnande.

“We were taken to really interesting parts of the favela and got to interact with some locals that were all very nice - we didn't feel at all unsafe.”

Fede I den 21:a februari 2014:

“Otherwise, we never felt threatened by any residents at all, everybody was just normal living people going about their day and seemed used to having tourists around. Interestingly, they seemed as interested in us as we were in them!”

I några av kommentarena får man en känsla av att besökarna förväntat sig något dåligt eller något värre men att deras syn på favelan förändrats efter besöket.

Chris B den 24:e mars:

“Felt absolutely 100% safe the whole time, it was actually slightly disappointing it wasn't a bit grittier!”

DrDianaSacramento kommenterade den 17:e februari:

“We felt safe and you had a real sense of community that many of the movies and media don't represent. Families were going about their lives like everywhere and when you took a glimpse into the homes through the walk, they looked like homes anywhere.”

NNJTaiwan skrev den 23:e oktober 2014:

“Also, living conditions in the Rocinha favela was much better than I expected. I was expecting something like the slums in India, where I consider to be real poverty. In Rocinha however, almost every family (98%) has TV (in the family we visited there were 2 LCD TV), washing machines, computers. I would say this is more like a poorer working class suburb rather than a slum.”

6.4 Exotic Tours

Exotic Tours är en större researrangör som inte endast ordnar turer till favelorna. Kommentarererna om själva favela-rundan är få men de flesta kommenterar ändå att turen känts autentisk eftersom guiden varit lokal. Alla kommenterar även att de känt sig trygga.

Stan 59 kommenterade den 5:e December 2011:

“You are guided by a local resident, giving a genuine commentary of the place- the good and the bad.”

Mette T kommenterade den 6:e juli 2015

“We did not feel unsafe but could not have seen it on our own.”

JazzFSJ kommenterade den 7:e januari 2015:

“We felt very safe with our guide from the very start - she was very experienced and lives in the Favela. This is the Rio that most do not get to see - it was amazing to see how the houses were built and find out how the community functions from one of the locals.”

Ur några av kommentarerna kommer det även fram att företaget försöker att hjälpa samhället genom att hålla dessa turer. Många förhåller sig positivt till att de fick möjligheten att stanna till och köpa saker på turen, vilket de ser som ett sätt att hjälpa samhället i favelan.

Joe C sade den 4:e januari:

“Came across some really interesting people and was able to purchase bits along the way. Rocinha had an art gallery that residents work is sold in -

bought a beautiful, colourful piece that is a great souvenir - all revenue from the gallery goes straight back in to the community.”

En kommenterade att hela konceptet av att göra en dylik rundtur kändes oetiskt men att denne även fått en annan bild av det hela efter att ha gjort det.

Cassiecatt sade den 7:e november 2013:

“How would you like it if you were just minding your own business at home or in your neighborhood, and a group of well to do tourists are barging in snapping photos and staring at you? I didn't want those people to feel like they were in a zoo! However, with more information and insight, I learned that the money I pay for the tour goes into helping them, as well as extra money for the food, drinks, or handmade souvenir art they are selling in the neighborhood”

Det finns inga kommentarer på hur guiderna interagerar med människorna i favelan och man kan därför inte få en känsla av den sociokulturella aspekten av denna favela-tur. Man får dock veta att guiden är lokal vilket inger en känsla av autenticitet. Man får inte heller veta om direkta välgörande projekt som är sammankopplade med Exotic Tours. Endast att besökarna får stanna till och köpa souvenirer, drycker och mat som sen rättfärdigas som en slags välbehövd inkomst för samhället. Man får inte heller veta om hur besökarna får interagera med favela-borna, om de rör sig runt i en bil ”betraktande” dem från längre håll eller om deras fokus ligger på att vandra runt och komma så nära inpå folket som möjligt. De flesta kommentarerna är i alla fall nöjda och ingen kommenterar att denna tur skulle ha varit oetisk eller exploaterande.

6.5 Brazil Expedition

Brazil Expedition håller inte endast på med favela-turer utan erbjuder även sightseeing-turer till de typiska turistattraktionerna i Rio samt exkursioner, äventyrsturism och turer till de populäraste fotbollsmatcherna. Kommentarererna på Tripadvisor var till stor del positiva och besökarna verkade nöjda med hur rundturen gått till.

Vissa av kommentarerna uttryckte oro över etiken att göra en sådan här rundtur. De har dock senare kommit fram till att deras besök driver in pengar i samhället och att turisterna

är välkomnade i samhället av invånarna. Ingen av kommenterarna specificerade dock hur mycket eller vart pengarna skulle gå, om de skulle gå till ett speciellt projekt eller dylikt.

Helene W sade den 16 juni 2015:

“At first I was unsure about going on this type of tour as I felt it to be very intrusive but I was assured that it is welcomed and part of the fee goes back into the community.”

Många tyckte att upplevelsen kändes autentisk och detta tack vare att deras guide på rundturen varit en lokalperson som själv bodde i favelan. De kände sig även trygga under rundturen.

Bharath Raj P kommenterade

“Authentic experience. Edson - tour guide who lives in the Favela. Very safe.”

Besökarna säger sig förutom att ha fått en autentisk upplevelse även känt att de lärt sig någonting och lärt sig om favelorna. De säger sig ha fått se kreativiteten, arkitekturen och entreprenörskapet i favelan. Sättet som turen gjorts på (vandring) var också uppskattat. De kände inte att de störde samhället genom att åka runt i en van och titta på människor ”som om de var på ett zoo”.

Ella R sade den 23:e maj 2015:

“I think this tour gives you a great understanding about the favela's and compared to others were you just stay in the (open) van like going to the zoo this trip was very valuable. I would definitely recommend this.”

StephanieD13G kommenterade den 28:e april 2015:

“I absolutely loved the Favela tour! We didn't want to have the "looking-at-poor-people-experience", I wanted to see the creativity, the architecture, the attitude of the Favela, and well, that is everything our guide Edson gave us!”

6.6 Favela Walking Tour

Detta företag specialiserar sig endast på rundturer i Rocinha- favelan. På Tripadvisor har de endast fått positiva kommentarer och hög rankning. Många kommenterar på det faktum att de tvekat inför etiken att göra en sådan här tur. Under rundturen har de dock lärt sig mycket och slutat tveka. En del kommenterar att rundturen inte är som med många andra företag. Tack vare att det är en vandringstur så känner de sig inte som om de skulle vara på en safari, vilket skulle kännas oetiskt.

Simeon S sade den 25:e augusti 2015:

“Was extremely hesitant about going on this tour as felt as if it was like visiting a zoo. Upon completion of the tour I would say it is a must and would recommend to anyone visiting Rio”

Henrik D kommenterade 28:e juli 2015

“He took us for a tour inside the favela and not like other companies who just drives around the favela.”

Florian P kommenterade 28:e juli 2015

“As opposite to some other tours, that approach this experience as a Safari, this tour will let you connect to the habitants of the favelas and there daily context to open your mind on one of the biggest social problem in Brazil.”

Kommentarerna belyser även det faktum att rundturen görs på ett respektfullt sätt och att den känns autentisk att göra p. g. a att guiderna är lokala och bor själva i Rocinha.

Florian P kommenterade 28:e juli 2015:

“First, a word about the company: clever guys doing this business in a respectful way for/with the favela where all the guides were born and are still living.”

TyroTraveller sade 1 juli 2015:

“Given that I approached it with apprehension - Bruno the organizer and Edson the tour guide did a fabulous job by making the tour more about sharing life experiences and life rather than shoving it in your face. You see the highs and lows, the sense of camaraderie that the people share and the hurdles that they face. You sense and experience the success stories that is uplifting.”

Många säger även att de känt sig säkra under rundturen och känt att invånarna välkomnat dem.

Mikhail M kommenterade 5 juni 2015

“Carlos was born and raised in Rocinha and knows it inside out. He's an incredible character, full of energy and passion for what he does. The locals were incredibly welcoming and warm.”

Steph C den 27:e oktober 2013

“The tour was safe, educational and incredibly interesting.”

Simon K kommenterade den 25:e augusti 2015:

“They immediately put you at ease in what is an intimidating environment for a foreigner.”

Cassidy777 sade den 23:e juli 2015:

“An excellent tour, where no harm was ever threatened and the true spirit of the favela was exposed to us.”

Det fanns ytterst få kommentarer om inkomsten och vart pengarna antas gå för dessa rundturer. Ingen specificerade ett speciellt projekt eller dylikt.

Simeon S sade den 25:e augusti 2015:

“Tours-guides are all local to the favela and all money goes to them.”

6.7 Favela Santa Marta Tours

Kommentarerna om Favela Santa Marta Tour var i stort sett positiva. Folk verkade vara nöjda med tanken att genom att göra sådana här rundturer av favelan, hjälpte de också samhället ekonomiskt. Genom att köpa souvenirer kunde de hjälpa de lokala affärerna.

Barry A kommenterade den 10: juni 2015

“The fee paid goes straight back into the Favela to help improve the quality of life for the inhabitants.”

ToonPoussant kommenterade den 27:e juni 2014

“Cheap and interesting souvenirs will help you support the local community.”

Vissa av besökarna höll dock inte med. Vissa av kommentarerna påpekade att de kände att souvenirerna och köpet av dem var påtvingat.

Peta_and_Jeff kommenterade den 2:a maj 2014

“The only thing that detracted from the tour was that we had souvenirs pushed on us.”

En av kommentarerna var också misstänksam mot företaget som höll rundturerna och funderade hur de kunde tjäna så mycket pengar. Av denna kommentar fick man även känslan av att besökarna inte fick interagera med samhället så mycket.

EINizulf kommenterade den 23:e april 2015:

“However, I could notice that the Favela Tour does not profit to everyone since we had very few interactions with people over there and I still wonder how a person or an association involved in social work can get a 4x4 car in Brasil, I guess business is good...”

Några av kommentarerna påpekade att rundturen inte kändes som ett intrång i samhället med bl. a en kommentar om att de inte kändes som ett "zoo" och att företaget bl. a respekterade invånarnas privatliv genom att förbjuda att fotografera människor direkt. De kände även att de hade lärt sig nya saker och fick en förändrad bild av favelan.

Mrticket kommenterade den 9:e mars 2014:

"My impression of Favela's prior to the tour was that they were a depressing place with unhappy, unkempt people and little infrastructure. I could not have been more wrong."

George P sade den 30:e maj 2015:

"There is a very relaxed feel in Santa Marta and it certainly doesn't feel like "poverty tourism" that going on a Jeep Tour might, where people turn up, take pictures and leave."

Ak3661 sade den 30:e mars 2015:

"I struggled with the idea that a favela tour would be a morally sound experience--the idea that people's everyday lives would serve as our entertainment as tourists."

"Some may draw parallels to the idea of a favela tour as a "human zoo" where tourists walk through the conditions of other peoples' lives. However, I do feel that the tour guide (shoutout to Dillon) provided us with actual knowledge of the history of favelas and Santa Marta in particular. The tour also prohibits photos of people without their permission (while allowing photos of the landscape), which lessens the dehumanization factor in my opinion."

Besökarna kände även sig säkra hela tiden och detta mycket tack vare att guiden var en lokal person som kände till favelan.

Danielthong kommenterade den 7:e april 2014:

“Our group felt 100% safe throughout the length of the tour, and we found the local residents to be friendly. “

Camila_MC sade 2:a december 2014:

“This tour isn't dangerous at all, just because your tour guide is a person who lives at the favela, a local who knows its entire history and all its places, and obviously won't take you to the dangerous parts.”

Jbeany322 kommenterade 15 september 2014:

“This favela is considered safe and has also been pacified by the police. I didn't feel unsafe at all while we were there with Pedro and Thiago.”

En kommenterade att denne inte kände sig säker under rundturen..

ThierryC kommenterade den 16 juli 2015:

“I must say, however, that I didn't feel 100% safe at all times. But, we do come from Canada, a country where this type of poverty simply does not exist. So, a small element of fear should be expected.”

6.8 Rocinha Favela Tour

För detta företag var det komplicerat att hitta bra mängd med kommentarer. Av ett trettio-tal kommentarer var största delen på spanska eller andra språk. Fastän deras hemsida är på engelska kanske deras största kundgrupp är icke- engelskspråkig.

Av de få kommentarerna som fanns på engelska kunde man dra vissa slutsatser. Ingen kommenterade negativt om säkerheten och alla tycks ha varit av den åsikten att människorna var vänliga.

Greedyboi kommenterade den 13:e maj 2015:

“The residents are universally friendly and nowhere is there even a hint of hostility.”

“The atmosphere triggered an astute awareness of our surroundings, but there was never a threat of imminent danger.”

Upplevelsen sades också vara lärorik.

Brian S den 4:e maj 2015:

“It was an enlightening experience that really honored the humanity of the people.”

Av en av kommentarerna får man också känslan av att pengarna går tillbaka till samhället eftersom det pratas om ett projekt som stöds av företaget.

Debasish L kommenterade den 11:e mars 2014:

“The Surf School where the volunteers that take you on the tour are from organise education and sports facilities for the young people living there that do not have access to it and rely on making money from this kind of thing to fund the school so it is for a very good cause as well.”

Det fanns ytterst svaga kommentarer om hur rundturerna utfördes av detta företag och därför är det svårt att få en bild av hur etiskt det är. Man får t. ex ej veta om turen görs till fots eller inte och om besökarna får interagera med människorna istället för att segregeras från dem.

6.9 Bravietour

Bravietour organiserar inte endast rundturer i favelan, de fokuserar även på sightseeingturer i hela staden samt exkursioner. Många av kommentarerna på Tripadvisor pratar om hur respektfull företaget är gentemot samhället i favelan. Detta bl. a för att de nämner att en del av intäkterna går till att uppehålla en skola där de lär ut engelska till barnen i favelan.

Nick S sade den 28:e augusti 2015:

"This tour is very respectful of the community, unlike many others, and some of the proceeds from the tour actually fund an English school Rodrigo has set up for local children in the favela."

Debra H sade 14 februari 2015:

"If you visit Brazil try the Favela trip with Rodrigo to the city of God, Rodrigo was an amazing guide with an amazing amount of knowledge and history about Brazil and the favelas.. The project his family runs is interesting and supporting the community."

Ingen sade sig känna rädd eller hotad i favelan. Alla gav intrycket av att de kände sig trygga med den lokala guiden. Det verkade som om invånarna välkomnade dem och var glada för att de var där. En av kommenterarna fick intrycket av att, genom turismen i favelan, kunde invånarna också tjäna pengar och t. o. m livnära sig på den.

AnnickenS sade den 14:e maj 2014:

"Having heard of the favelas, we really wanted to see it from the inside. A bit afraid, but in company with Gabriel we felt very safe all the way."

Karen A sade 13:e november 2013

"It is eye opening, but, not threatening. The residents of the favela were courteous and friendly. It seems that they are proud and encourage some tourism as it brings jobs and money to locals."

6.10 CaRioca Free Culture

Även i denna rundtur var deltagarna oroliga över etiken av den. Många sade sig vara oroliga över "zoo-effekten" som den kunde ha. Men dock är det många som säger att deras oro varit i onödan för att guiden, tack vare att ha varit lokal och respekterad i samhället, varit så respektfull och informativ.

Greg F kommenterade den 2:a maj 2014:

“Some people, and rightfully so, are worried that the favela tour experience could be demeaning to the people living there. Some imagine a "zoo like" experience that would be very disrespectful to the amazing people living there. Going with Rodrigo and his brother was completely different! Rodrigo was born and raised in the favela and it is his home. You can see by his attitude when he walks around that he is completely comfortable there and very respected.”

Phillipp H sade den 13 Maj 2013:

“We heard about favela tours and first we had doubts about this kind of tour. We didn't want to do a tour like a tourist safari – sitting in a bus taking pictures of people, houses and streets. But as we read some really good recommendations on tripadvisor for Carioca free culture we decided to try it. The fact that Rodrigo grew up in Rocinha and knows this place was probably one of the reasons why we decided to take part of his tour.”

Ingen kommenterade heller negativt om företagets vinning. Av några av kommentarerna får man känslan av att man från företagets sida försöker att få pengarna att gå tillbaka till samhället, bl. a genom att utnyttja kollektiva trafikmedel så långt det går eftersom dessa pengar indirekt går till samhället. Av följande kommentar kan man även med viss långsökthet få en känsla av ekologisk medvetenhet eftersom den kollektiva transporten utnyttjas.

Mel B sade 2:a april 2014

“Don't be disheartened when he doesn't pick you up in a minivan to get up there because he used all public transport (included in the price) which he later told us is because the money goes back into the favela and we were obviously more than happy to help the community there.”

Ingen av kommentarerna kände sig heller otrygg under rundturen.

Andy H kommenterade den 21:a maj 2013:

“For those who might be worried about wandering around Brazil's largest favela -- don't be. I felt safer there than wandering on the beachfront of Copacabana after dark.”

Man får även känslan av att turismen medför en viss positiv kulturförändring eftersom en av kommenterarna nämner att guiden försökt att lära de unga att inte be på gatan utan istället uppträda och göra något för pengarna.

Nadiak26 kommenterade 1:a maj 2013

It didn't feel touristy except for a few residents trying to earn a buck by selling a few things, but this is actually a good thing as Rodrigo has been educating ppl, kids especially not to ask for money but to perform or do something rather than beg.

6.11 Isabell Erdmann - Favela Cantagalo Tour

Detta företag erbjuder inte rundturer till den kända Rocinha-favelan. Bl. a har de rundturer till Cantagalo som är en mindre favela som ligger nära den. Isabell Erdmann är inte heller en lokal guide men har bott 10 år i Brasilien och bor nuförtiden i denna favela.

Några kommentarer uttryckte sin motvilja att besöka en favela för att de kändes exploaterande. Tack vare Isabells tur kände sig kommenterarna ändå välkomnade och fick t. o. m en förändrad bild av favelan. De kände som om rundturen var etiskt utförd och mycket tack vare att Isabell kände favela-borna och var välkommen där.

NYC-Nathaniel sade den 4:e december 2013

"The idea of going there as though I was visiting a zoo was something I REALLY didn't want to do. Well Isabell is welcome everywhere and so will you be!"

LondonRachelle kommenterade den 12:e augusti 2013:

"I think some tours very much make a spectacle of the favelas and their inhabitants whereas this felt like it was ethical."

Hillbilly_travels sade den 27:e september 2012

“Isabell gave her own first-hand experiences of favelas, living in Rio and the hardships people face. but equally important, she made it clear that it's a community and the news stories and films don't reflect most of the people.”

Brian_L sade den 27:e maj 2012:

“While other tours drive you around in a van and give you brief descriptions, Isabell's tour is the opposite. You go deep into the favela by foot and experience everything up close.”

Ingen av kommenterarna gick närmre in på varför rundturen var etiskt genomförd ekonomiskt sett. Det fanns inte någon kommentar på Tripadvisor som indikerade vart pengarna möjligtvis gick.

7 Diskussion.

Baserat på analysen av recensionerna som gjorts av de tio utvalda företagen som utövar slumturism i Rio de Janeiro, kan man komma fram till att samtliga företag på ett eller annat sätt försöker att hålla en slags hållbar linje. Vare sig detta är medvetet eller omedvetet.

För samtliga företag verkar den viktigaste aspekten av deras aktivitet vara att generera pengar genom turismen till att förbättra samhället. Detta märks i både besökarnas recensioner och på företagens hemsidor. Det är intressant att se hur snabba besökarna är med att rättfärdiga sina besök i favelorna på detta sätt och intressant att se hur även företagen rättfärdigar existensen av slumturism på detta sätt. Många av recensionerna prisar det faktum att en del av deras pengar skulle gå till olika samhällsprojekt och beskriver hur de fått veta av guiden att det är viktigt att köpa souvenirer, hantverk och konst i favelan för att stödja samhället ekonomiskt. Endast några få av recensionerna var misstänksamma över vart pengarna gick eller misstänksamma mot företagets motiv. I kommentarerna kunde

man också se att många av dessa företag undvek att använda privata fordon och uppmuntrade istället att använda sig av de lokala bussarna för att ta sig till och från och inom favelorna.

En annan viktig aspekt för både företag och besökare var det faktum att turismen där borde utföras på ett mot invånarna etiskt sätt. Många av besökarna kommenterade att de inte ville åka in i favelorna och glo på människorna som om de vore djur på ett zoo. Inget av företagen verkade att uppmuntra detta heller. Alla företag ordnade vandringsturer där besökarna fick vandra runt i favelan med guiden och interagera med samhället. I recensionerna beskrivs hur guiderna uppmuntrar besökarna att prata med människorna och inte vara rädda för dem.

Företagen verkade också att sätta stor tyngdpunkt på att hålla turismen i harmoni med samhället. Som nämndes före så uppmuntrade företagen besökarna att interagera med människorna och inte vara rädda för dem. Man försökte även slå omkull myter om människorna i favelan som farliga och kriminella. Av recensionerna får man verkligen en bild av att besökarna varit välkomna där. Några sade sig vara mera försiktiga men ingen sade sig känna sig hotad eller rädd när det besökt favelan. Många kommenterade hur de fått en förändrad bild av favelan och människorna där och hur lärorik upplevelsen varit.

I överlag får man en positiv bild av hållbarheten inom slumturismen i Rio de Janeiro. Åtminstone baserat på denna analys i detta lärdomsprov. Viktigt är ändå att komma ihåg, och som även nämndes tidigare i metodkapitlet, att denna analys var ensidig eftersom den endast omfattar turisternas synpunkt. För att få en klarare bild vore det bra att även få veta företagets och favela-invånarnas synpunkt. Vi skulle i så fall få en mer mångdimensionell bild där alla parter får en chans att bli hörda.

Under arbetets gång med detta lärdomsprov har jag lärt mig hur mångfacetterat problemet med slumturism är. Jag har även lärt mig att åsikterna är många och oeniga. Människors tankar, media och litteratur kring ämnet verkar dela sig i två läger: de som är för och de som är emot. Fastän de som är emot säkerligen har giltiga orsaker för detta så har åtminstone jag personligen fått en positiv bild av slumturismen och vill gärna tro att de positiva effekterna väger tyngre än de negativa. Media vill gärna måla upp slumturismen som exploaterande och oetiskt och använder oftast just dessa anledningar till att fördöma hela aktiviteten. Jag kan dock inte hur mycket jag än försöker, se *varför* generering av jobb och pengar, ett förbättrat samhälle, ökad medvetenhet och slopandet av myter och fördomar om slumområden och dess invånare, skulle var något negativt.

Som vi redan många gånger nämnt, är slumturism och hållbarhet ett område som det finns mycket litet forskning inom. Med denna analys tycker jag ändå att man kan få en slags bild av den. Det går att hitta indikatorer på samtliga fyra: ekologisk-, ekonomisk-, social- samt kulturell- hållbarhet och riktningen verkar att vara positiv. Turism när den är okontrollerad, kan ha en tendens att förstöra en destination och detta finns det tyvärr många exempel på genom historien. Dock kan jag inte se detta hända på grund av slumturism. Det finns även många exempel på destinationer där turismen har kommit som en räddare i nöden och jag vill tro att slummen som destination hamnar i denna kategori. Om andra destinationer fått skörda frukterna av turismen, varför skulle inte just ett slumområde få göra det?

References

This is a model of a list of references. It includes examples of the most typical entry types.

Decree on Universities of Applied Sciences 352/2003.

Finnish Advisory Board on Research Integrity 2013. Responsible conduct of research and procedures for handling allegations of misconduct in Finland. Guidelines of the Finnish Advisory Board on Research Integrity 2012. Finnish Advisory Board on Research Integrity. Helsinki. URL: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Accessed: 20 August 2014.

Ghauri, P. & Grønhaug, K. 2010. Research methods in business studies. 4th ed. Pearson Education. Harlow.

HAAGA-HELIA 2013. Degree regulations. URL: <http://www.haaga-helia.fi/en/students-guide/welcome-haaga-helia/degree-regulations>. Accessed: 20 August 2014.

8 Bibliography

Associated Press. (2015). *NY Times*. Haettu 3. Juni 2015 osoitteesta

http://www.nytimes.com/aponline/2015/05/20/world/americas/ap-lt-brazil-slum-garden.html?_r=2

Bravietour. (30. Augusti 2015). Noudettu osoitteesta

<http://www.bravietour.com.br/tours.html#tour07>

Brazil Expedition. (2015). Haettu 29. Augusti 2015 osoitteesta

<http://www.brazilexpedition.com/tours-in-rio/favela-walking-tour/>

Carioca Free Culture. (2015). Haettu September 2015 osoitteesta

http://www.cariocafreeculture.com/#_=_

Destination Slum. (2015). Haettu 28. Maj 2015 osoitteesta

<http://slumtourism.net/category/destination-slum/>

Exotic Tours. (2015). Haettu 29. Augusti 2015

Favela Adventures. (2015). Haettu 28. Augusti 2015 osoitteesta

<http://www.favelatour.org/types-of-tours.html>

Favela Santa Marta Tour. (2015). Haettu 29. Augusti 2015 osoitteesta

<http://favelasantamartatour.blogspot.fi/p/tour-with-local-guide-english-r-90.html>

Favela Tour. (2015). Haettu Augusti. 28 2015 osoitteesta

<http://www.favelatour.com.br/ing/whatis.htm>

- Favela Walking Tour. (2015). Haettu 29. Augusti 2015 osoitteesta
<http://www.favelawalkingtour.com.br/>
- Frenzel, F.;& Koens, K. (2011). Slum Tourism: A Young Field of Interdisciplinary Research. *Tourism Geography*, Routledge.
- Frenzel, F.;Koens, K.;& Steinbrink, M. (2012). *Slum Tourism - Poverty, Power and Ethics*. Abingdon: Routledge.
- Green My Favela. (2015). Haettu 3. Juni 2015 osoitteesta <http://www.greenmyfavela.org/>
- Harris, R.;Griffin, T.;& Peter, W. (2002). *Sustainable Tourism - A Global Perspective*. Oxford: Elsevier Science Limited.
- Hone, M. (2008). *Ecotourism and Sustainable Development - Who Owns Paradise?* Washington: Island Press.
- Isabell Erdmann - Private Guide. (2015). Haettu 2. September 2015 osoitteesta
http://tourguiderio.jimdo.com/#_=_
- Jack, G.;& Phipps, A. (2005). *Tourism and Cultural Exchange - Why Tourism Matters*. Ontario: Channel View Publications.
- Leslie, D. (2015). *Tourism Enterprise - Developments, Management and Sustainability*. Wallingford: CABI.
- Mathieson, A.;& Geoffrey, W. (2006). *Tourism - Change, Impacts and Opportunities*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Mowforth, M.;& Munt, I. (2009). *Tourism and Sustainability - Development, Globalization and New Tourism in the Third World*. Abingdon: Routledge.
- Pickard, P. (2007). Haettu 3. Juni 2015 osoitteesta Wanderlust Magazine:
<http://www.wanderlust.co.uk/magazine/articles/destinations/indian-slum-tours?page=all>
- Pickard;& Piers. (2007). Is Slum Tourism in India Ethical? *Wanderlust Travel Magazine*.
- Rocinha Favela Tour. (2015). Haettu 29. Augusti 2015
- Selby, M. (2004). *Understanding Urban Tourism - Image, Culture and Experience*. London: I.B.Tauris & Co Ltd.
- Swarbrooke, J. (2002). *Sustainable Tourism Management*. Wallingford: CABI Publishing.
- Tourism Concern. (2015). Haettu 25. Maj 2015 osoitteesta
<http://tourismconcern.org.uk/slum-tourism/>
- United Nations Publications. (2004). *Poverty Alleviation through Sustainable Tourism Development*. United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.
- World Tourism Organization. (2004). *Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations*. Madrid: World Tourism Organization.

